

Årsrapport 2018

Skien
kommunale
pensjonskasse

INNHold

3	Nøkkeltall
4	Pensjonskassens formål, organisasjon og ledelse
6	Samarbeidspartnere/tjenesteleveranser
6	Finansvirksomheten
9	Forsikringsvirksomheten
10	Forsikringsteknisk oppgjør
11	Resultatanalyse
12	Status og utsiktene fremover
14	Resultatregnskap 2018
16	Balanse 2018 – Eiendeler
18	Balanse 2018 – Egenkapital og forpliktelser
19	Kontantstrømanalyse 2018
20	Noter til årsregnskapet 2018
40	Aktuarerklæring
41	Revisors beretning

Nøkkeltall

Nøkkeltall (i 1000 kr)	2018	2017	2016	2015	2014
Arb.giverpremie	211 179	186 883	202 490	172 109	219 774
Medlemspremie	27 283	26 133	25 049	24 322	23 556
Finansresultat	-32 531	324 621	189 987	97 690	182 459
Pensjonsytelser (netto)	104 516	96 114	92 242	85 492	82 544
Drifts/forvaltningskostnader	15 038	12 537	11 802	10 121	10 676
Egenkapital	310 594	302 009	259 610	231 006	189 414
Kursreguleringsfond	348 851	505 813	305 270	233 029	252 909
Premiereserve	3 174 201	2 998 978	2 838 219	2 669 821	2 507 794
Premiefond	65 613	56 394	31 054	37 782	68 218
Tilleggsavsetninger	186 118	155 428	155 428	120 404	96 132
Risikoutjevningfond	31 708	23 316	15 655	8 330	7 330
Administrasjonsreserve	67 775	64 147	60 822	57 332	54 203
Forholdstall	2018	2017	2016	2015	2014
<i>Driftskostnader i % av</i>					
• premieinntekter	6,3	5,9	5,2	5,2	5,8
• premiereserve	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Avkastning	2018	2017	2016	2015	2014
Bokført avkastning	3,76	2,98	3,60	4,13	4,2
Verdijustert avkastning	-0,86	8,62	5,60	3,14	6,3
Solvensmarginkapital	396 424	352 383	325 000	216 000	224 000
Solvensmarginkapital i %	295 %	278 %	273 %	255 %	202 %
<i>Bufferkapitalutnyttelse:</i>					
Stresstest I	70 %	80 %	86 %	98 %	109 %
Stresstest II	58 %	50 %	58 %	80 %	59 %
Medlemsbestand	2018	2017	2016	2015	2014
Alderspensionister	1501	1379	1266	1170	1045
AFP og tidligpensjonister	149	157	148	140	123
Uførepensjonister	778	739	720	679	738
Ektefellepensjonister	222	221	205	203	190
Barnpensjonister	20	17	16	19	18
Sum pensjonister	2670	2513	2355	2211	2114
Aktive medlemmer	4106	4049	3968	3918	3893
Fratrådte med rettighet	1619	1525	1425	1349	1288
Fratrådte uten rettighet**	6286	5940	5655	5290	5025
Sum aktive og oppsatte	12011	11514	11048	10557	10206
Totalt	14681	14027	13403	12768	12320

** fratrådte uten rettighet inneholder personer med tjenestetid mindre enn 3 år.

Pensjonskassens formål, organisasjon og ledelse

Pensjonskassens formål er å yte pensjoner til medlemmer og deres etterlatte i henhold til pensjonskassens vedtekter og gjeldende Hovedtariffavtale.

Skien kommunale pensjonskasse (SKP) ble opprettet 30. mai 1938 av Skien kommune. SKP er en selvstendig juridisk enhet med eget styre og egen regnskapsføring. Pensjonskassens styre er øverste besluttsende organ. Alle funksjoner i pensjonskassen er skilt fra kommunens øvrige virksomhet. Pensjonskassens midler holdes atskilt fra kommunens, og pensjonskassen hefter ikke for kommunens forpliktelser.

Pensjonskassen er underlagt de samme lover og forskrifter som finans- og forsikringsbransjen. Pensjonskassen står under tilsyn av, og har konsesjon fra Finanstilsynet. Trygderetten er ankeinstans for vedtak som vedrører pensjon og samordning.

SKP's målsetting er å være den foretrukne pensjonsleverandør for Skien kommune samt foretak tilknyttet kommunen. Det vil i praksis si å være tilgjengelig og servicert for å kunne tilby profesjonell rådgivning og god informasjon til medlemmene og samtidig sikre at medlemmenes rettigheter blir ivarettatt i forhold til gjeldende regelverk.

Pensjonskassens videre hovedfokus er å levere konkurransedyktig forvaltning av pensjonskapitalen ved å oppnå tilfredsstillende, risikojustert avkastning, og ved å opprettholde en dyktig og kostnadseffektiv administrasjon.

Pensjonskassen driver sin virksomhet i nært og godt samarbeid med Skien kommune og dens etater.

Pensjonskassens styre og administrasjon

Styret 2016-2020 består av 6 medlemmer, 3 kvinner og 3 menn. Styremedlemmene har personlige varamedlemmer. Styresammensetningen tilfredsstiller Likestillingslovens krav om fordeling mellom kjønnene.

Fire medlemmer er valgt av bystyret hvorav to er uavhengige, dvs. uten tilknytning til pensjonsordningen, og to er valgt av arbeidstakerorganisasjonene iht HTA.

Styrets funksjonstid er fra april 2016 til april 2020. Styreleder er valgt for fire år mens nestleder er valgt for 2 år.

I valgår skal sittende styre ifølge pensjonskassens vedtekter § 3-1 være i funksjon til pensjonskassens årsregnskap er avlagt.

Styret har arbeidsgiveransvaret for de ansatte i pensjonskassens administrasjon og har i 2018 bestått av følgende personer:

Pensjonskassens styre 2016-2020

Fra sponsor (Skien Bystyre)	
Tor Ragnar Sollid, AP (Styreleder)	Ingjerd Martinsen, AP (Personlig varamedlem)
Jan Terje Olsen, H	Emilie Schäffer, H (Personlig varamedlem)
Uavhengige (valgt inn av Skien bystyre)	
Vibeke Hein Bæra	Per Bjørn Sandøy (Personlig varamedlem)
Bente Østby	Anders Aasen (Personlig varamedlem)
Oppnevnt fra fra ansattes organisasjoner i Skien Kommune	
Kai Tore Kvålo, Fagforbundet (Nestleder)	Erik Kvam, NITO (Personlig varamedlem)
Kristin Ingeberg, Fagforbundet	Hilde Ekeberg Fliid, Utd forb (Personlig varamedlem)
Tiltredende i styret	
Einfrid Halvorsen (kun tale- og forslagsrett)	Pensjonistenes representant i styret
Dag Sagafos (kun tale- og forslagsrett)	Rådmannens representant i styret

Det har vært avholdt 11 styremøter. Revisor og aktuar har deltatt på to styremøter i 2018. Styret har også deltatt på et oppstartsseminar med finansiell rådgiver Grieg Investor, to interne halvdagsseminar med eksterne foredragsholdere og pensjonskassekonferansen i regi av Pensjonskasseforeningen.

Pensjonskassens administrasjon har kontorer i Kverndalssenteret, Kongensgate 31, i 3. etasje, i Skien. Lokalene leies av Kontorbygg.

Det er ved utgang 2018 ingen endring i antall ansatte. Administrasjonen består av fem ansatte i faste og hele stillinger:

Elisabeth Glenna, rådgiver | Torunn Martinsen, rådgiver | Steinar Hauen, rådgiver |
Berit Myhra, økonomiansvarlig og nestleder | Trine Colseth Aaby, adm.dir.

Det er fra 1.5.2019 ansatt ny administrerende direktør, Jarle Peder Helgason.

Sykefraværet i pensjonskassen har i 2018 vært ubetydelig. Det har ikke vært yrkesskader eller arbeidsrelatert sykdom. Styret oppfatter arbeidsmiljøet i pensjonskassen som godt.

Pensjonskassen forurenser ikke det ytre miljø. Forvaltningen av pensjonskassens midler følger de etiske prinsippene som gjelder for Statens pensjonsfond Utland.

Pensjonskassen har inngått samarbeidsavtale med NAV om inkluderende arbeidsliv, (IA-avtale.) Regnskapet føres i henhold til gjeldende regler og forskrifter for pensjonskasser.

SKP er medlem av arbeidsgiverorganisasjonen KS Bedrift.

SKP er medlem av Pensjonskasseforeningen. Pensjonskasseforeningen arrangerer kurs og seminarer, avgir høringsuttalelser og har utstrakt samarbeid med ulike departement, Finanstilsynet, NHO, LO, FNH og forsikringsbransjen. Pensjonskasseforeningen er medlem av Pensjonsforum og European Federation for Retirement Provisions (EFRP).

Samarbeidspartnere/tjenesteleverandører

Atenti AS v/ Jørn Fjeldavlie er pensjonskassens regnskapsfører.

Revisjonsselskapet BDO AS er pensjonskassens revisor utnevnt av Bystyret. Statsautorisert revisor Espen Åsulfsen er ansvarlig revisor og utfører funksjonen sammen med revisor Thomas Svenkesen.

Aktuarielle tjenester leveres av KLP Forsikringservice AS, v/ Linda Elisabeth Johansen.

Fra 2018 er oppdraget med finansiell rådgivning for pensjonskassen overtatt av Grieg Investor v/ Christian S. Akselsen. Grieg Investor AS er en uavhengig investeringsrådgiver med kontorer i Oslo, Trondheim og Stavanger. Selskapet ble etablert i 1998. Grieg Investor er underlagt tilsyn og kontroll av Finanstilsynet. Alle formelle konsesjoner er på plass for å kunne ivareta rådgivning rundt SKPs kapitalforvaltning.

Pensjonskassen har avtale med Gabler AS om programutvikling og brukerstøtte for ajourhold av medlemsbestand og pensjonsberegning. Programmet som benyttes heter Gabler Kompas. I 2017 inngikk pensjonskassen avtale med Gabler om saksrevisjon på pensjonsberegning og det er i 2018 foretatt kvartalsvis saksrevisjon.

Pensjonskassens rådgivende lege er Sverre Blaasvær.

Finansvirksomheten

Avkastning pr. 31.12.2018

Pensjonskassens avkastning er beregnet av ansvarshavende aktuar og viser verdijustert avkastning på -0,86 % og bokført avkastning på 3,76 %. Verdijustert avkastning er all avkastning som er oppnådd i 2018. Denne avkastningen inneholder også urealisert avkastning, dvs avkastning som ikke er sikret ved salg av eiendelen. Bokført avkastning er avkastning som er realisert eller ført til markedspris i regnskapet.

Porteføljens størrelse ved utgang 2018 er på 4 107 Mill. kr.

Forskrift om pensjonsforetak (tidl. Kapitalforvaltningsforskriften) pålegger pensjonskassen å ha oversikt, helhetlig styring og god kontroll med de risikoer som oppstår ved selskapets kapitalforvaltning.

Lov om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven 1.1.2016) gjør sentrale deler av lovgivningen på finansmarkedsområdet mer oversiktlig og inneholder bl.a. regler om konsesjon, organisatoriske regler, generelle virksomhetsregler, regler om sikringsordninger og soliditetssvikt og sanksjonsbestemmelser for banker, forsikringselskaper og andre finansforetak. For pensjonskasser vil det likevel fortsatt være bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven som er gjeldende.

Styret i SKP har vedtatt strategi for kapitalforvaltning som gjennomgås hvert år. Oversikt over plasseringer og avkastningen i de forskjellige aktivaklasser fremlegges i styremøte.

SKP har i 2018 benyttet Grieg's porteføljeverktøy Enigma i sin rapportering til styret, og kontroll av porteføljestørrelser som legges inn i rapporten har blitt fulgt ved hvert rapporteringstidspunkt.

Tabellen nedenfor viser porteføljens aktiva-allokering pr. 31.12.18 og gir en oversikt over strategi, øvre og nedre grense, samt avkastning og markedsverdi.

Totalportefølje 31.12.2018	Allokering %			Markedsverdi NOK 1000	Avkastning hittil i år %		
	Portefølje	Strategi	Min-Max		Portefølje	Index	Diff
Totalportefølje	100	100		4 107 300			
Aksjer	31,6	35	30-40	1 298 510	-6,03	-5,85	-0,19
Norske aksjer	31,8	35	20-50	412 833	-2,11	-1,84	-0,27
Globale aksjer	68,2	65	50-80	885 677	-7,65	-7,69	0,04
Obligasjoner	55,1	52	47-57	2 263 320	0,76	0,98	-0,21
Norske obligasjoner	41,6	40	0-50	942 542	1,14	0,62	0,52
Anleggsobligasjoner	1,1	0	0-20	25 371	3,71	3,71	0,00
Globale obligasjoner	57,2	60	50-70	1 295 407	-0,08	1,13	-1,21
Eiendom	9	10	5-15	369 468	5,92	5,92	0,00
Pengemarked	4,3	3	0-8	175 856	1,37	0,54	0,83
Kontanter	0	0		145			

Ved gjennomgang av strategi for kapitalforvaltning i mai/juni ble det foretatt endringer i strategien som innebar noe nedslag i et globalt aksjefond og et globalt obligasjonsfond samt reduksjon av porteføljen for norske obligasjoner. Nye investeringer ble foretatt i Payden Global Bond Fund og i Storebrand Global Obligasjon. Videre ble det kommitert 50 Mill. kr. i Pareto Eiendoms kreditt.

Porteføljen er godt diversifisert med plasseringer i norske og utenlandske aksjer, både i fond og enkelt aksjer. Videre er porteføljen fordelt mellom norske og utenlandske renter, og eiendom. Norsk renteportefølje er fordelt på 2 forvaltere – DnB Asset Management AS og Storebrand Asset Management AS og i et fond hos Alfred Berg.

Investeringer på eiendomssiden består ved utgang 2018 i hovedsak av andeler i Storebrand Eiendomsfond Norge KS, Pareto Eiendoms kreditt og noe lokal eiendom. Plasseringer i pengemarked utover pensjonskassens ordinære driftskonto er 70 Mill. kr. i DnB Likviditet 20.

Utlån

Pensjonskassen gir lån til medlemmer til kjøp av bolig eller leilighet i borettslag. Pensjonskassen tilbyr første prioritets pantelån til kjøp av hus - innenfor 80 % av godkjent lånetakst. SKP gir også lån innenfor 70 % av kjøpesum i borettslagsleiligheter mot pant i leiligheten. Rente på lån fastsettes av styret. Det er liten etterspørsel etter lån.

Risiko

Pensjonskassens investeringer er i ulik grad eksponert for forskjellige typer risiko.

Rente- og kursrisiko er sannsynligheten for at endringer i rentenivået vil føre til redusert inntjening på grunn av redusert kurs på rentepapirer.

Kredittrisiko er risiko for endring av finansielle eiendelers verdi som følge av markedets syn på utsteders

kredittverdighet. SKP har i sine avtaler med forvaltere rammer for maksimal eksponering mot enkeltutstedere.

Investeringer i utenlandsk valuta kan medføre reduserte inntekter ved at den norske kronen styrker seg mot utenlandske valutaer. Aksjeinvesteringer i utenlandsk valuta er i hovedsak valutasikret.

De ulike former for risiko som pensjonskassen er eksponert for er også beskrevet i note 11.

Her fremvises også oversikt over pensjonskassens soliditet i form av bufferkapital målt opp mot pensjonskassens potensielle tap gitt visse markedsendringer. Pensjonskasser og livselskap har i tillegg til sitt langsiktige perspektiv også krav til årlig avkastning og må ha buffere som er tilstrekkelige til å møte kortsiktige svingninger i finansmarkedet. Bufferkapital mot markedssvingninger er egenkapital samt tilleggsavsetninger, risikoutjevningfond og kursreserver. Pensjonskassens midler forvaltes som en fellesportefølje.

Pensjonskassens finansielle rådgiver utarbeider risikoanalyse for pensjonskassen ved faste intervaller. Analysen viser hvordan uvanlige markedsforhold, herunder rente- og valutakursendringer, samt utslag av forsikrings- og kreditt risiko vil påvirke kassens bufferkapital. Risikoanalysen blir styrebehandlet og vedtakene protokollført.

Stresstestresultater	31.12.2018	31.12.2017
Stresstest I	70%	80%
Stresstest II	58%	50%

Finanstilsynet har fastsatt nye soliditetskrav for pensjonskasser gjeldende fra 1.1.2019. Det nye soliditetskravet innebærer at pensjonskassene må ha tilstrekkelig egenkapital til at det med høy grad av sikkerhet vil kunne dekke potensielt tap fra alle deler av virksomheten basert på en utregnet **stresstest I**. Det nye har vært at bl.a. at måltallet skal være under 100 % til enhver tid. Ved høyere utnyttelse må pensjonsinnretningen øyeblikkelig redusere sin risikoeksponering. Det er gitt mulighet for en gradvis innfasing av kravet, men SKP tåler overgangen til det nye kravet med god margin da stresstest I pr. 31.12.18 viser 70 %. Fra 1.1.2019 vil stresstest I benevnes som *forenklet solvenskapitalkrav og brøken snus, slik at måltallet skal være over 100 % til enhver tid*.

Stresstest II som måltall for risikoeksponering vil utgå, fra 1.1.2019, men er gjeldende krav i 2018. SKP har tilfredsstillende soliditet med bufferkapitalutnyttelse på 55 %.

Solvensmargin

Soliditetsberegning	31.12.2018	31.12.2017
Solvensmarginkapital (1000 kr.)	396 424	352 383
Solvensmarginkrav (1000 kr.)	134 558	126 979
Solvensmargininndekning	295	278%

Solvensmarginkapitalen består av egenkapital samt 50 % av tilleggsavsetninger og risikoutjevningfondet. Solvensmarginkravet blir utledet av pensjonskassens passivside. Kravet fra Finanstilsynet er en solvensmargininndekning på 100 %. Ovenstående beregning gir uttrykk for en sterk soliditet i SKP og med evne til å ta betydelig risiko i kapitalforvaltningen. Solvensmarginen som risikomål vil også gjelde etter 1.1.2019.

Forsikringsvirksomheten

Pensjonsforpliktelser

De fleste kommunale pensjonsordningene er tariffestet og vedtektene finnes i vedlegg 5 i Hovedtariffavtalen. Pensjonsordningene garanterer vanligvis en pensjon tilsvarende 66 % av sluttlønn ved full opptjening som oppnås etter 30 års medlemstid. Garantien dekker samlet utbetaling fra NAV og pensjonsordningen.

Alderspensjoner under utbetaling reguleres ved at pensjonsgrunnlaget økes fra 1. mai i samsvar med lønnsvekst og fratrekkes deretter 0,75 %. Alderspensjon er bruttoytelse og samordnes med ytelsene fra NAV og andre pensjonsordninger i henhold til Samordningsloven. I tillegg til alderspensjon omfatter pensjonskassens ytelser følgende: uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon. Ref. note 2 og 4.

Uføre- og etterlattepensjon er fra 2015 nettoytelser. Det vil si at ytelsen ikke lenger samordnes med utbetalinger fra Folketrygden.

AFP-ordningen administreres av pensjonskassen for arbeidsgiver, som bærer alle kostnadene.

SKP omfattes av Overføringsavtalen som sikrer at medlemmer ikke taper på opptjening av pensjonsrettigheter i flere offentlige ordninger. Overføringsavtalen tilsier at siste pensjonsordning utbetaler pensjon på vegne av tidligere offentlige ordninger som pensjonisten har vært medlem av.

Premieinntekter:

Etter anbefaling fra pensjonskassens ansvarshavende aktuar, fastsetter styret den årlige premiesatsen i pensjonsordningen. Premien består av flere elementer. Ordinær årspremie inkludert medlemsinnskudd på 2 % ble for 2018 beregnet til 9,92 %. I tillegg kom «tilskudd til ikke forsikringsbare ytelser» på 0,80 %, rentegaranti på 0,22 % og reguleringspremie på 6,45 %. Samlet premie for 2018 ble 17,38 %.

Reguleringspremie og premie til ikke forsikringsbare ytelser ble endelig beregnet og oppgjort ved det forsikringstekniske oppgjøret pr. 31.12.2018.

Gjennomsnittlig premiegrunnlag i 2018 var 1 364 158 150.

Pensjonsutbetalinger:

Utbetalte pensjoner utgjorde i 2018, 105 Mill. kr. mot 96 Mill. kr. i 2017. Det henvises forøvrig til note 4. i årsregnskapet.

Antall pensjonister ved utgangen av 2018 er 2 670 mot 2 513 i 2017. Antall uføre er i 2018 på 778 personer opp fra 739 i 2017. Skien kommune med virksomheter har en relativ høy uføreandel beregnet til 15,9 % i 2018, opp fra 15,4 % i 2017.

Pensjonsgrunnlaget for aktive medlemmer var ved utgangen av 2018 på 1 362 Mill. kr. opp fra 1 322 Mill. kr. i 2017.

Forsikringsteknisk oppgjør

KLP Forsikringservice AS ved ansvarshavende aktuar Linda Elisabeth Johansen, har foretatt forsikringsteknisk oppgjør pr. 31.12.2018, dette foretas hvert år.

Ved oppgjøret beregnes i hovedsak pensjonskassens premiereserve. Premiereserven er definert som kontantverdien av pensjonskassens pensjonsforpliktelser og utgjør den største posten av pensjonskassens passivside. Det forsikringstekniske oppgjøret inneholder i tillegg detaljert informasjon om medlemsbestanden i SKP.

Det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget følger dødelighetsforutsetningene i K2013 bestemt av Finanstilsynet og uføretariff KFSU2015 en erfaringstariff beregnet av KLP.

Det er for 2018 foretatt IBNR-avsetning på ca. 8,3 Mill. kr. og total IBNR-avsetning er pr. 2018, 55 Mill. kr. Dette er gjort for ikke å underestimere avsetningene som følge av mulig manglende ajouritet i medlemsføringen. Dette er en forsiktighetsregel som gjøres i alle pensjonskasser.

Den gjennomsnittlige grunnlagsrenten for pensjonskassen ved utgangen av 2018 er 2,44 % mens tilsvarende i 2017 var på 2,46 %. Denne grunnlagsrenten er målet pensjonskassen skal oppnå som bokført avkastning hvert år. Som nevnt er bokført avkastning i 2018 på 3,76%.

Avsetningen til premiereserve i 2018 er beregnet til 175,2 Mill. kr.

Total premiereserve pr. 31.12.2018 er på 3 174 Mill. kr. og årets avsetning opprettholder kravet om en 100 % dekningsgrad.

SKP har en katastrofereassuransse i Chaucer Underwriting AS, som vil dekke utbetalinger i tilfelle uforutsette store hendelser vedr. uførhet og død.

Resultatanalyse

Resultatanalyse 31.12.2018

Avkastningsresultat		i NOK
	Finansinntekter	-36 203 290
+	fra kursreguleringsfond	156 961 266
-	garantert rente premiereserve	-76 311 100
-	garantert rente premiefond	-999 875
=	Bokført avkastningsresultat	43 447 001
-	avkastning premiefond utover garantert rente	-879 890
-	avkastning risikoutjevningfond	-876 718
=	Ufordelt avkastningsresultat	41 690 393

Administrasjonsresultat		
	Samlet premie til administrasjon	16 508 580
-	herav administrasjonsreserve	-2 022 744
-	faktiske omkostninger	-13 653 498
=	Administrasjonsresultat	832 338

Risikoresultat		
	Risikoresultat	17 514 684

Resultatanalyse 2018 er utarbeidet av KLP FS v/pensjonskassens ansvarshavende aktuar og er besluttet disponert av styret på følgende måte:

Resultatelementer	Beløp i 1000kr	Disponeres til			
		Annen EK	Tilleggsavsetning	Premiefond	RUF
Ufordelt avkastningsresultat (kollektiv)	41 690		30 690	11 000	
Administrasjonsresultat	832	832			
Risikoresultat	17 515			10 000	7 515
Tilførte renter/avkastning - lovbestemt					
Avkastning premiefond utover den garanterte rente	880			880	
Avkastning risikoutjevningfond	877				877
Sum disponert	61 794	832	30 690	21 880	8 391
Utenfor resultatdisponering - lovbestemt					
Rentegarantipremie	2 952	2 952			
Resultat (selskap)	-5 057	-5 057			
Skatt	-143	-143			
Sum overføringer 2018	59 547	-1 415	30 690	21 880	8 391

Tilleggsavsetninger er en bufferstørrelse som teller 100 % i kapitalkravet fra 1.1.2019. Tilleggsavsetninger tilføres i år med gode avkastningsresultater.

Kontantstrøm

Pensjonsvirksomheten ga en positiv kontantstrøm på 253 Mill.kr. som er 39 Mill.kr mer enn året før. Finansvirksomheten ga en negativ kontantstrøm på 258 Mill. kr., mot minus 219 Mill.kr. i 2017. Kontantbeholdningen var pr. 31.12.2018 8 Mill.kr.

Status og utsiktene fremover

«Nærhet og tilgjengelighet» er pensjonskassens uttalte visjon og vil være hovedfokus også i årene fremover. Pensjonskassen har en arbeidsmetode som legger opp til utstrakt rådgiving og samtaler med det enkelte medlem og fremtidig pensjonist. Rådgivning er pensjonskassens viktigste fortrinn når det gjelder å ivareta medlemmenes interesser.

Offentlig tjenstepensjon og samordning med folketrygden er et komplisert område. Det stiller store krav til kompetanse innad i pensjonskassen for å kunne rådgje medlemmene korrekt. Det kommer ny offentlig tjenstepensjon fra 1.1.2020 og herunder samordningsregler. Det lages samtidig kompliserte overgangsregler. Pensjonsområdet vil kreve økt fokus og ressurser i årene fremover.

Skien kommune arrangerer en årlig «senior dag» hvor pensjonskassen deltar. Dette er en viktig dag hvor fremtidige pensjonister får møte pensjonskassen og får et orienteringskurs. Dagen er også viktig for å kunne profilere pensjonskassen. KLP og Statens pensjonskasse samt NAV bidrar også til informasjon til sine medlemmer på denne orienteringsdagen. Sykepleierne er forsikret i sykepleierordningen i KLP, mens lærerne har pensjonsordningen sin i Statens pensjonskasse. Seniordagen 2019 vil bli avholdt primo mars og som for året 2018 forventes stor interesse og stor mengde forespørsler til pensjonskassen i etterkant.

Det nye regelverket som trer i kraft fra 1.1.2019 rundt måling av bufferkapitalutnyttelsen (stresstest I/forenklet solvenskapitalkrav), setter ennå sterkere krav til årvåkenhet fra pensjonskassens styre og til våre leverandører av rådgiving og forvaltningstjenester. Pensjonskassen har imidlertid i sin kapitalforvaltning og risikobilde allerede fra 2016 innrettet seg etter framtidige, strengere kapitalkrav. I den sammenheng er det gjort avtale med sponsor, Skien kommune, om årlig Egenkapital-tilskudd. Tilskuddet kan ses i sammenheng med at pensjonskassen i år med positivt avkastningsresultat (renteresultat) tilstreber overføring til premiefondet minst tilsvarende egenkapitalinnskuddet. Overføring til premiefondet vil som utgangspunkt bestå av resultatelementer knyttet til pensjonskassens positive avkastning og til tilførsel fra pensjonskassens risikoresultat som henspiller på for mye innbetalt premie.

Det er regelmessig overvåking av pensjonskassens risiko, strategi, soliditet og bufferkapital. Finanstilsynet har økt fokus på rapportering i form av stresstester og solvensberegninger i forhold til pensjonskassens portefølje og reserveavsetninger.

Kommunen og styret holdes løpende orientert om utviklingen i SKP når det gjelder verdjusterte avkastning. Rapporter blir jevnlig oversendt kommunen og rådmannen er representert i pensjonskassens styremøter.

Årsrapporten fra pensjonskassen blir lagt tilgjengelig på SKPs nettside og fremlagt for Bystyret.

Pensjonskassen har i 2017/18 ferdigstilt ny nettside og egen visuell profil. Dette er et ledd i å synliggjøre pensjonskassen i konkurranse med andre aktører og å forenkle tilgangen til nødvendig informasjon for medlemmene.

Bevisstgjøring av fordelene ved å ha egen pensjonskasse er enda viktigere i årene som kommer med tanke på de valgmuligheter som foreligger.

Styret og administrasjonen i pensjonskassen legger i sitt arbeid betydelig vekt på at Skien kommunale pensjonskasse skal være den fortrukne leverandør av pensjonstjenester til Skien kommune med tilhørende foretak også i årene fremover, slik SKP har vært siden 1938.

Fortsatt drift

Styret for pensjonskassen har ansvaret for at årsregnskapet og årsberetningen er avgitt i samsvar med lover og forskrifter. Pensjonskassens styre og administrasjon kjenner ikke til avvik fra de krav til informasjon som lovgivningen stiller. Styret og administrasjonen kjenner ikke til at pensjonskassen skal ha brutt lover eller offentlige påbud av betydning for virksomheten.

Man kjenner heller ikke til tvister eller søksmål som kan føre til vesentlige forpliktelser for pensjonskassen. Skien kommunale pensjonskasse har ikke registrert misligheter eller mistanke om slike i året som har gått. Man kjenner ikke til at det er inntruffet begivenheter etter utløpet av regnskapsåret som i vesentlig grad innvirker på årsregnskapet, forståelsen av pensjonskassens finansielle stilling eller resultatet av driften i regnskapsåret 2018.

Årsregnskapet gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen pr. 31.12.2018 og av resultatet for 2018. Årsregnskapet er avlagt under forutsetning av fortsatt drift. Årsberetning og regnskap legges frem for Skien bystyre til orientering

Styret i Skien kommunale pensjonskasse: Skien, 20.mars 2019

Tor Ragnar Sollid **Styreleder**

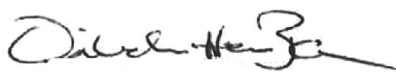
Kai Tore Kvålo **Nestleder**

Jan Terje Olsen **Styremedlem**

Kristin Ingeberg **Styremedlem**

Vibeke Hein Bæra **Styremedlem**

Bente Østby **Styremedlem**

Trine Colseth Aaby **Adm.dir.**

Resultatregnskap 2018

TEKNISK REGNSKAP		Note	2018	2017
1.	Premieinntekter			
1.1	Forfalte premier	2,3	238 462 029	213 016 268
1.2	- Avgitte gjenforsikringspremie		(82 000)	(78 000)
1.3	Overføring av premiereserve og pensjonskapital mv. fra andre forsikringsforetak/pensjonsforetak			
Sum premieinntekter for egen regning			238 380 029	212 938 268
2.	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
2.1	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede selskaper og felleskontrollerte foretak			
2.2	Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler		56 160 133	46 137 863
2.3	Netto driftsinntekt fra eiendom	14,15	881 187	1 304 705
2.4	Verdiendring på investeringer	5,6,7,8,9,14	(156 162 339)	200 456 598
2.5	Realisert gevinst og tap på investeringer	21	62 917 728	48 059 174
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			(36 203 290)	295 958 340
5.	Pensjoner mv.			
5.1	Utbetalte pensjoner mv.	4	104 515 942	96 113 778
5.2	Overføring av premiereserve, pensjonskapital mv. og tilleggsavsetninger til andre	17	-	-
Sum pensjoner mv			104 515 942	96 113 778
6.	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser			
6.1	Endring i premiereserve	17	175 222 366	160 758 837
6.1.1	Endring i premiereserve mv., brutto			
6.1.2	- Endring i gjenforsikringsandel av premiereserve mv.			
6.2	Endring i tilleggsavsetninger	26	30 690 393	-
6.3	Endring i kursreguleringsfond	16	(156 961 266)	200 542 275
6.4	Endring i premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	20	999 875	569 414
6.5	Overføring av tilleggsavsetninger fra andre forsikringsselskaper/pensjonsforetak			
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser			49 951 368	361 870 526
8.	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser			
8.1	Overskudd på avkastningsresultatet	20,26	11 000 000	20 613 255
8.2	Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	20,26	10 000 000	6 270 575
8.3	Annen tilordning av overskudd	20,26	879 890	-
Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser			21 879 890	26 883 830

TEKNISK REGNSKAP		Note	2018	2017
9.	Forsikringsrelaterte driftkostnader			
9.1	Forvaltningskostnader	12	2 256 503	2 432 103
9.2	Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	12,15	11 396 995	8 997 951
	Sum forsikringsrelaterte driftkostnader		13 653 498	11 430 054
10.	Andre forsikringsrelaterte kostnader		-	-
11.	Resultat av teknisk regnskap		12 176 040	12 598 420
IKKE-TEKNISK REGNSKAP		Note	2018	2017
12.	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
12.2	Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler		5 696 257	4 468 361
12.3	Netto driftsinntekt fra eiendom	14,15	89 378	126 358
12.4	Verdiendring på investeringer	6,7,8,9,14	(15 839 365)	19 413 824
12.5	Realisert gevinst og tap på investeringer	21	6 381 672	4 654 436
	Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		(3 672 058)	28 662 979
14.	Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen			
14.1	Forvaltningskostnader	12	228 874	235 544
14.2	Andre kostnader	12,13,15	1 155 984	871 434
	Sum forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		1 384 859	1 106 978
15.	Resultat av ikke-teknisk regnskap		(5 056 916)	27 556 001
16.	Resultat før skattekostnad		7 119 124	40 154 421
17.	Skattekostnad	27	(142 860)	(93 108)
18.	Resultat før andre resultatkomponenter		6 976 264	40 061 313
20.	TOTALRESULTAT		6 976 264	40 061 313
	Overført til/fra annen egenkapital	19,26	6 976 264	40 061 313
	Sum disponert		6 976 264	40 061 313

Balanse 2018 – Eiendeler

EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN		Note	31.12.2018	31.12.2017
1.	Immaterielle eiendeler			
1.2	Lisenser og programvare	13	88 625	88 625
	Sum immaterielle eiendeler		88 625	88 625
2.	Investeringer			
2.1	Bygninger og andre faste eiendommer			
2.1.1	Investeringseiendommer	14	2 032 264	1 938 362
2.3	Finansielle eiendeler som måles til ammortisert kost			
2.3.1	Investering som holdes til forfall		0	4 383 335
2.3.2	Utlån og fordringer	5,15,23	2 488 008	879 629
2.4	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
2.4.1	Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	6,7	126 789 751	135 876 810
2.4.2	Rentebærende verdipapirer	9	178 222 328	147 813 043
2.4.3	Utlån og fordringer		0	0
2.4.4	Finansielle derivater	8	14 600	181 914
	Sum investeringer		309 546 951	291 073 093
3.	Fordringer			
3.1	Fordringer knyttet til premieinntekter	25	1 060 680	988 691
3.2	Andre fordringer	25	231 061	319 353
	Sum fordringer		1 291 741	1 308 044
4.	Andre eiendeler			
4.1	Anlegg og utstyr	13	0	0
4.2	Kasse, bank		8 186 083	16 552 957
	Sum andre eiendeler		8 186 083	16 552 957
	SUM EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN		319 113 400	309 022 719

EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJEN		Note	31.12.2018	31.12.2017
6.	Investeringer i kollektivporteføljen			
6.1	Bygninger og andre faste eiendommer			
6.1.1	Investeringseiendommer	14	24 247 736	23 465 638
6.3	Finansielle eiendeler som måles til ammortisert kost			
6.3.1	Investering som holdes til forfall		0	53 064 278
6.3.2	Utlån og fordringer	5,15,23	29 685 398	10 648 710
6.4	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
6.4.1	Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	6, 7	1 512 778 033	1 644 912 834
6.4.2	Rentebærende verdipapirer	9	2 126 440 191	1 789 411 833
6.4.3	Utlån og fordringer	27	15 412 264	15 835 069
6.4.4	Finansielle derivater	8	174 195	2 202 240
6.4.5	Andre finansielle eiendeler		97 671 351	200 388 658
Sum investeringer i kollektivporteføljen			3 806 409 170	3 739 929 262
SUM EIENDELER I KOLLEKTIVPORTEFØLJEN			3 806 409 170	3 739 929 262
SUM EIENDELER			4 125 522 569	4 048 951 981

Balanse 2018 – Egenkapital og forpliktelser

EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER		Note	31.12.2018	31.12.2017
10.	Innskutt egenkapital			
10.1	Selskapskapital	19	171 000 000	161 000 000
	Sum innskutt egenkapital		171 000 000	161 000 000
11.	Opptjent egenkapital			
11.1	Risikoutjevningfond	19	31 708 377	23 316 975
11.2	Annen opptjent egenkapital	19	139 593 893	141 009 031
	Udisponert resultat		0	-0
	Sum opptjent egenkapital		171 302 270	164 326 006
13.	Forsikringsforpliktelser - kontraktfastsatte forpliktelser			
13.1	Premiereserve mv.	17,18	3 174 200 624	2 998 978 258
13.2	Tilleggsavsetninger		186 117 945	155 427 552
13.3	Kursreguleringsfond	16	348 851 473	505 812 739
13.4	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	20	65 612 519	56 393 737
	Sum forsikringsforpliktelser - kontraktfastsatte forpliktelser		3 774 782 561	3 716 612 286
15.	Avsetninger for forpliktelser			
15.1	Pensjonsforpliktelser og lignende	28	2 086 718	1 453 417
15.2	Forpliktelser ved skatt	27	0	0
	Sum avsetninger for forpliktelser		2 086 718	1 453 417
16.	Forpliktelser			
16.5	Andre forpliktelser	24	6 351 020	5 560 271
	Sum forpliktelser		6 351 020	5 560 271
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER		4 125 522 569	4 048 951 981

Styret i Skien kommunale pensjonskasse:

Skien, 20. mars 2019

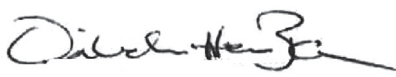
Tor Ragnar Sollid **Styreleder**

Kai Tore Kvålo **Nestleder**

Jan Terje Olsen **Styremedlem**

Vibeke Hein Bæra **Styremedlem**

Bente Østby **Styremedlem**

Kristin Ingeberg **Styremedlem**

Trine Colseth Aaby **Adm.dir.**

Kontantstrømanalyse 2018

	Selskapsportefølje	Kundeportefølje	Samlet
Kontantstrøm fra driften:			
Premieinntekter	-	238 380 029	238 380 029
Renteinntekter/gevinster	5 785 635	57 041 321	62 826 956
Utbetalte pensjoner	-	(104 515 942)	(104 515 942)
Realisert gevinst og tap på investeringer	6 381 672	62 917 728	69 299 400
Andre driftskostnader	(1 384 859)	(13 653 498)	(15 038 357)
Endring fordringer og gjeld	787 745	1 213 553	2 001 298
A Kontantstrøm fra drift	11 570 193	241 383 190	252 953 384
Kontantstrøm fra kjøp/salg av verdipapirer og driftsmidler:			
Investeringseiendommer	-	-	-
Finansielle eiendeler som måles til ammortisert kost:			
Investering som holdes til forfall	5 155 699	50 830 702	55 986 401
Utlån og fordringer	434 451	4 283 313	4 717 764
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi:			
Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)	(3 422 887)	(33 746 681)	(37 169 568)
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	(35 555 941)	(350 550 598)	(386 106 539)
Finansielle derivater	167 315	2 028 045	2 195 360
Andre finansielle eiendeler		102 717 307	102 717 307
B Kontantstrøm fra investeringer	(33 221 362)	(224 437 913)	(257 659 275)
Kontantstrøm egenkapital mv.			
Premiefond brukt til premie			-13 660 983
Innbetalt egenkapital			10 000 000
C Kontantstrøm egenkapital	-	-	-3 660 983
Netto Likviditetsendring (A+B+C)			-8 366 874
Likviditetsbeholdning 01.01.			16 552 957
Likviditetsbeholdning 31.12.			8 186 083

Noter til årsregnskapet 2018

Note 1 Regnskapsprinsipper

Regnskapet er satt opp i henhold til forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak av 20.12.2011 gjeldende fra 01.01.2011 og balansepostene er vurdert i samsvar med forskriftens bestemmelser.

Bruk av estimat i utarbeidelsen av årsregnskapet

Ledelsen har brukt estimater og forutsetninger som har påvirket eiendeler, gjeld, inntekter, kostnader og opplysning om potensielle forpliktelse. Dette gjelder særlig avskrivninger på varige driftsmidler. Fremtidige hendelser kan medføre at estimater endrer seg. Estimater og de underliggende forutsetningene vurderes løpende. Endringer i regnskapsmessige estimater regnskapsføres i den perioden endringene oppstår. Hvis endringene også gjelder fremtidige perioder fordeles effekten over inneværende og fremtidige perioder.

Utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til kursen på transaksjonstidspunktet. Pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved å benytte balansedagens kurs. Ikke-pengeposter som måles til historisk kurs uttrykt i utenlandsk valuta, omregnes til valutakursen fastsatt på balansetidspunktet. Valutakursendringer resultatføres løpende i regnskapsperioden.

Prinsipper for inntektsføring

Inntekt regnskapsføres når det er sannsynlig at transaksjoner vil generere fremtidige økonomiske fordeler som vil tilflyte pensjonskassen og beløpets størrelse kan estimeres pålitelig. Leieinntekter fra investeringseiendommer (etter fradrag for totale kostnader knyttet til incentiver til leietakere) inntektsføres lineært over leieperioden. Renteinntekter inntektsføres basert på effektiv rente-metode etter hvert som de opptjenes. Utbytte inntektsføres når aksjonærenes rettighet til å motta utbytte er fastsatt av generalforsamlingen.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler unntatt investeringseiendommer, måles til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Når eiendeler selges eller avhendes, blir balanseført verdi fraregnet og eventuelt tap eller gevinst resultatføres. Avskrivning er beregnet ved bruk av lineær metode over følgende brukstid: Utstyr og inventar 5-10 år. Avskrivningsperiode og -metode vurderes årlig.

Investerings eiendom

Investerings eiendom består av eiendom (tomt og bygninger) som benyttes for å opptjene leieinntekter, for verdistigning på kapital eller begge deler. Investerings eiendommer regnskapsføres til virkelig verdi. Virkelig verdi tilsvare antatte markedsverdier, uten fradrag for transaksjonsutgifter ved et eventuelt salg. Endringer i virkelig verdi resultatføres i den perioden det oppstår. Det foretas en årlig vurdering av virkelig verdi basert på en takst foretatt av en uavhengig takstmann/foretak som er kvalifisert og har ustrakt erfaring med området og typen eiendommer som verdsettes. Verdsettelsen er utarbeidet ved å neddiskontere summen av netto årlige leieinntekter med et avkastningskrav som reflekterer risiko i netto kontantstrømmer. Overføringer til, eller fra, kategorien investeringseiendommer gjennomføres kun som følge av endret bruk av eiendommen. Differansen som oppstår mellom balanseført verdi og virkelig verdi på tidspunktet for omklassifiseringen regnskapsføres direkte mot egenkapital ved gevinst. Ved senere avhending av eiendommen overføres gevinsten til opptjent egenkapital. Tap som oppstår ved en slik omklassifisering resultatføres umiddelbart.

Finansielle eiendeler

I overensstemmelse med IAS 39, Finansielle eiendeler: Inntektsføring og måling klassifiseres finansielle eiendeler innenfor virkeområdet til IAS 39 i følgende kategorier: virkelig verdi med verdiendringer over resultat, holde til forfall, utlån og fordringer, tilgjengelig for salg og andre forpliktelser.

Finansielle eiendeler som holdes i første rekke med formål om å selge eller kjøpe tilbake på kort sikt, finansielle eiendeler som inngår i en portefølje av identifiserte eiendeler som er styrt sammen og hvor det beviselig er spor av kortsiktig gevinst-realisering, eller derivater som ikke er utpekt som sikringseiendeler er klassifisert som holdt for handelsformål. Disse eiendeler inngår i eiendeler regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, sammen med finansielle eiendeler som kvalifiserer, for, og er utpekt som, kategorien finansielle eiendeler regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet.

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer og bestemt innløsningsdato hvor pensjonskassen har intensjon om og evne til å holde investeringen til forfall, er klassifisert som investeringer holdt til forfall, med unntak av de instrumentene som virksomheten utpeker som til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet eller tilgjengelig for salg, eller som møter kriteriene for å inngå i kategorien utlån og fordringer.

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer som ikke er notert i et aktivt marked er klassifisert som utlån og fordringer, med unntak av eiendeler som pensjonskassen har utpekt som til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet eller som tilgjengelig for salg.

Alle andre finansielle eiendeler er klassifisert som tilgjengelig for salg.

Investeringer holdt til forfall, lån og fordringer og andre forpliktelser regnskapsføres til amortisert kost. Finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg og holdt for handelsformål er regnskapsført til virkelig verdi, som observert i markedet på balansedagen, uten fradrag for kostnader knyttet til salg.

Inntekter og kostnader knyttet til finansielle eiendeler inneholder både realisert og urealiserte verdiendringer. Netto inntekter fra investeringer fordeles mellom kollektivporteføljen og selskapsporteføljen i forhold til porteføljefordeling. Økning/reduksjon i urealiserte kursgevinster på verdier knyttet til investeringer i kollektivporteføljen avsettes til / inntektsføres fra kursreguleringsfond. Kursreguleringsfondets balanseførte verdi tilsvarer urealisert gevinst på finansielle eiendeler tilknyttet kollektivporteføljen.

Pensjonskassen har utarbeidet en kapitalforvaltningsstrategi i samsvar med kravene i kapitalforvaltningsforskriften. Porteføljen av verdipapirer forvaltes i samsvar med denne strategien og rapportering skjer til virkelig verdi gjennom rapportering av verdijustert avkastning. Videre rapporteres jevnlig porteføljens utvikling målt mot bufferkapital. Internt skjer den løpende oppfølging av verdipapirplasseringer basert på utvikling i virkelig verdi og det er her et nært samarbeid mellom ledelsen og styret. I regnskapsføringen av finansielle eiendeler er det dermed lagt til grunn at vilkårene for anvendelse av virkelig verdi opsjonen er tilstede. Investeringene er i tråd med forskriften klassifisert i hovedgruppene hold til forfall og hold for omsetning.

Derivater som ikke er sikringseiendeler

Finansielle derivater som ikke er regnskapsført som sikringseiendeler vurderes til virkelig verdi. Endringer i virkelig verdi resultatføres løpende.

Et innebygd derivat separeres fra vertskontrakten og regnskapsføres som et derivat hvis og bare hvis alle følgende forutsetninger er oppfylt:

- > De økonomiske kjennetegnene og den økonomiske risikoen ved det innbygde derivatet ikke er nært relatert til de økonomiske kjennetegnene og den økonomiske risikoen til vertskontrakten.
- > Et separat instrument med de samme betingelser som det innebygde derivatet ville tilfredsstilt definisjonen av et derivat.
- > Det kombinerte instrumentet (hovedkontrakt og innebygd derivat) ikke blir målt til virkelig verdi med endringer i verdien innregnet i resultatet.

Nedskrivning av finansielle eiendeler

For finansielle eiendeler som ikke er regnskapsført til virkelig verdi vurderes det om det finnes objektive indikasjoner på at en finansiell eiendel eller en gruppe av finansielle eiendeler har falt i verdi. Dersom det foreligger objektive indikasjoner på at et tap ved verdifall, har påløpt, reduseres eiendelens balanseførte verdi. Tapsbeløpet innregnes i resultatet.

Kursreguleringsfond

Merverdier i kollektivporteføljen tilsvarer avsetning til kursreguleringsfond, mens merverdier i selskapsporteføljen ikke skaper grunnlag for kursreguleringsfond. Ved negative kursreserver blir disse resultatført i begge porteføljer i samme forhold som det øvrige resultatet.

Forsikringsytelser og forsikringstilfeller

Forsikringsytelser kostnadsføres med forfalte beløp. Ved dødsfall avsettes fulle premiereserver for de eventuelle nye barne- og ektefellepensjoner. Ved uførehendelser avsettes det etter karenperiodens utløp fulle premiereserver for å dekke uførepensjon og premiefritak for alderspensjon, ektefelle- og barnepensjoner.

Forsikringstekniske avsetninger

De forsikringstekniske avsetningene består av premiereserve, premiefond, tilleggsavsetning, kursreguleringsfond og risikoutjevningfond. Fra 2008 inngår risikoutjevningfondet som en del av opptjent egenkapital. Premiereserven er en lineær reserve og utgjør kontantverdien av totale påløpte pensjonsforpliktelser. Premiereserven er beregnet med en grunnlagsrente på 2,44 %. Premiefondet kan benyttes til dekning av framtidig premie. Tilleggsavsetninger skal dekke framtidig negativt finansresultat og visse typer endringer i det aktuarielle grunnlag.

Pensjonskasser skattlegges etter samme regelverk som gjensidige livforsikringsselskaper. Pensjonskassens finansieringsmodell innebærer at utsatt skattefordel ikke oppfyller kravet til balanseføring etter god regnskapsskikk.

Pensjonskassen ilegges 0,15 % formuesskatt av ligningsmessig netto formue.

Konter og kontantekvivalenter

Konter inkluderer konter i kasse og bankbeholdning. Kontantekvivalenter er kortsiktig likvide investeringer som omgående kan konverteres til konter med et kjent beløp, og med maksimal løpetid på 3 måneder.

I kontantstrømoppstillingen er kassakreditt fratrukket beholdningen av konter og kontantekvivalenter.

Inndeling av forvaltningskapitalen

Pensjonskassens forvaltningskapital er delt inn i en kollektivportefølje (kundeportefølje) og en selskapsportefølje. Kollektivporteføljen består av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger som skal dekke de kontraktsfastsatte forpliktelser. Selskapsporteføljen består av eiendeler som motsvarer selskapets ansvarlige kapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene. Pensjonskassen har valgt en samlet kapitalforvaltning, slik at fordeling til (resultat og balanseposter) kollektiv- og selskapsportefølje er gjennomført etter hvor stor del av aktiva den respektive portefølje "eier". Porteføljene forfaltes samlet.

Finansiell risiko

Pensjonskassens systemer for styring og kontroll er tilpasset de lovmessige krav for å sikre en forsvarlig kapitalforvaltning. Det gjennomføres risikoanalyser basert på Kredittilsynets stresstest for livforsikringsselskap og pensjonskasser hvor det tas hensyn til de ulike risikoelementer som markedsrisiko, likviditetsrisiko og kredittrisiko.

Note 2 Opplysninger om pensjonordningen

Pensjonsordningen er ytelsesbasert og pensjonskassens midler forvaltes i en felles portefølje. I tillegg til Skien kommune omfattes følgende foretak av pensjonskassen:

- > Skien kommunes folkevalgte
- > Rødmyr miljøsenter
- > Skien Fritidspark
- > Skien kirkelige fellesråd
- > Ibsenhuset AS
- > Krisesenteret
- > Skien kommunale Pensjonskasse
- > Kontorbygg A/S
- > Renovasjon i Grenland RIG
- > Bjorstaddalen Næring AS
- > Gulset og Skotfoss Sokn
- > Bjorstaddalen Husholdning AS

I tillegg til alderspensjon omfatter pensjonsytelsene; uførepensjon, ektefellepensjon og pensjon til barn som har mistet en eller begge foreldre. Ordningen med AFP fra 62 år til 65 år er ikke en del av tjenestepensjonsordningen, men administreres av pensjonskassen for arbeidsgiver.

Ved utgang 2018 fordeler medlemsbestanden seg som følger:

	2018	2017
Alderspensjoner	1501	1379
AFP/tidlig pensjon	149	157
Ektefellepensjon	222	221
Barnepensjon	20	17
Uførepensjon	778	739
Aktive	4106	4049
Fratrådt med rettighet	1619	1525
Fratrådt uten rettighet (personer med tjenestetid under 3 år)	6286	5940

Note 3 Premieinntekter m.v.

Gjennomsnittlig premiegrunnlag i 2018 var 1 364 158 150 mot 1 306 672 800 i 2017

	% PGRL	2018	% PGRL	2017
Premie - Arbeidsgiver - Risikopremie (arb.giv.premie)	7,92 %	109 355 566	7,97 %	106 048 195
Premie - Arbeidsgiver - Risikopremie (reguleringspremie)	6,45 %	88 000 000	4,85 %	63 399 899
Premie - Arbeidsgiver - ikke forsikringsbare ytelser	0,80 %	10 871 000	1,12 %	14 635 499
Premie - Arbeidstaker - Medlemsinnskudd	2,00 %	27 283 163	2,00 %	26 133 455
Premie - Arbeidstaker - Rentegarantipremie	0,22 %	2 952 300	0,21 %	2 799 220
Sum premieinntekter	17,38 %	238 462 029	16,16 %	213 016 268

Note 4 Forsikringsytelser

Forsikringsytelser omfatter direkte utbetalte pensjoner og refusjonspensjoner ihht overføringsavtalen.

	2018	2017
Alderspensjon	105 397 500	96 036 622
Uførepensjon	29 913 692	28 742 760
Etterlattepensjon	9 464 613	9 223 405
Barnpensjon	486 854	689 468
Sum utbetalte pensjoner	145 262 659	134 692 255
Mottatte refusjoner	-40 746 717	-38 578 477
Netto pensjonsutbetalinger	104 515 942	96 113 778

Note 5 Eiendomsobligasjoner

	Kostpris	Påløpt rente
Pareto Eiendoms kreditt	25 113 000	258 140

Andelene føres i regnskapet som amortisert kost.

Note 6 Oversikt over aksjer, aksjefond og grunnfondsbevis tilgjengelig for salg

	Antall	Kostpris	Virkelig verdi 31.12.18	Urealiserte gev./tap
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	212 202 241	282 163 343	332 741 685	50 578 342
Landmannsgården AS	5 594	4 280 452	3 419 372	-861 080
Kjørbekk Eiendom AS	2 121 456	2 128 105	4 600 000	2 471 895
Sum aksjer:		288 571 900	340 761 057	52 189 157
Andel Selskapsportefølje		22 315 613	26 351 463	4 035 850
Andel Kollektivportefølje		266 256 287	314 409 594	48 153 307
Sum aksjer:		288 571 900	340 761 057	52 189 157

Note 7 Oversikt over aksjer, aksjefond og grunnfondsbevis som holdes for omsetning

Navn	Antall	Kostpris	Virkelig verdi	Urealiserte gev./tap
Aker BP ASA	27 187	1 999 344	5 926 766	3 927 422
Aker Solutions ASA	66 200	3 060 241	2 625 492	-434 749
Arcus ASA	44 900	1 930 700	1 840 900	-89 800
Atea ASA	28 787	1 537 213	3 195 357	1 658 144
Austevoll Seafood ASA	28 800	807 777	3 075 840	2 268 063
DnB ASA	121 823	13 429 352	16 829 847	3 400 496
Entra ASA	64 480	4 648 684	7 428 096	2 779 412
Equinor ASA	92 959	14 585 241	17 081 216	2 495 976
Europris ASA	58 800	2 072 573	1 361 220	-711 353
Gjensidige Forsikring ASA	89 671	10 115 190	12 123 519	2 008 329

Navn	Antall	Kostpris	Virkelig verdi	Urealiserte gev./tap
Kongsberg Gruppen ASA	71 470	7 854 633	8 404 872	550 239
Lerøy Seafood Group ASA	107 400	2 520 345	7 081 956	4 561 611
Mowi ASA	61 070	4 171 642	11 157 489	6 985 847
Nordic Semiconductor ASA	91 300	3 857 857	2 638 570	-1 219 287
Norsk Hydro ASA	377 000	18 550 983	14 782 170	-3 768 813
Norwegian Air Shuttle ASA	30 200	6 148 253	5 238 190	-910 063
Orkla ASA	97 800	7 571 378	6 654 312	-917 066
SpareBank 1 SMN (grunnfondsbevis)	85 858	4 169 159	7 229 243	3 060 084
SpareBank 1 SR-Bank ASA	99 686	5 057 115	8 891 991	3 834 876
SpareBank 1 Østlandet	46 779	3 713 488	3 882 657	169 169
Storebrand ASA Ord.	266 100	18 326 152	16 402 404	-1 923 748
Subsea 7 S.A. (NOK)	86 334	7 863 496	7 276 230	-587 267
TGS Nopec Geophysical Company ASA	20 600	12 418 810	4 301 280	-8 117 530
Telenor ASA	97 986	3 724 686	16 412 655	12 687 969
Tomra Systems ASA	49 900	4 551 847	9 720 520	5 168 673
Treasure ASA	138 183	2 626 912	1 602 923	-1 023 989
Veidekke ASA	75 200	5 447 856	7 286 880	1 839 024
Wallenius Wilhelmsen ASA	148 730	3 366 720	4 417 281	1 050 561
XXL ASA A-Aksjer	51 100	3 525 704	1 333 710	-2 191 994
Yara International ASA (NO)	27 222	8 378 376	9 078 537	700 161
Sum aksjer		188 031 727	225 282 123	37 250 396
Alfred Berg Gambak C	6 641,27	153 818 760	187 847 554	34 028 794
Sum aksjefond norske		153 818 760	187 847 554	34 028 794
BG Worldwide Global Alpha Choice Fund	1 363 996,51	172 121 589	324 401 882	152 280 292
Nordea Stabile Aksjer Global	99 737,83	208 157 105	242 179 486	34 022 381
Ardevora Global Long-only Equity Fund	59 201 864,59	60 183 238	70 586 969	10 403 731
KLP AksjeGlobal Indeks IV	40 780,62	97 501 121	89 122 384	(8 378 737)
Quoniam Global Equities MinRisk All Countries	145 655,05	146 614 158	159 387 401	12 773 243
Sum aksjefond utland		684 577 211	885 678 121	201 100 910
Sum aksjefond		838 395 971	1 073 525 676	235 129 704
Sum aksjer og aksjefond holdt for omsetning:		1 026 427 699	1 298 807 799	272 380 100
Andel Selskapsportefølje		79 374 890	100 438 371	21 063 481
Andel Kollektivportefølje		947 052 809	1 198 369 428	251 316 619
Sum aksjer og aksjefond:		1 026 427 699	1 298 807 799	272 380 100

Porteføljens risikoprofil er forsøkt redusert ved diversifisering, fondene har forskjellig forvaltningsstrategi og porteføljen er godt spredt. Pensjonskassens mål er å diversifisere bort bedriftsspesifikk risiko, slik at man kun er utsatt for markedsrisiko. Det er i hovedsak børsnoterte papirer i porteføljen. Forskrift om pensjonsforetak (FOR-2016-12-09-1503) setter en maksimal begrensning mot enkeltutsteder på 4 % av forvaltningskapitalen. Porteføljen med norske aksjer (diskresjonær portefølje) forvaltes av Danske Capital AS og i fond av Alfred Berg. Utenlandske aksjefond forvaltes av KLP fondsforvaltning, Baillie Gifford & co, Nordea Asset Management, Ardevora og av Quoniam.

Note 8 Derivater som holdes for omsetning

Type	Balansført verdi	Urealisert verdi	Påløpte renter
Renteswapper	188 795	-123 482	312 277
Andel Selskapsportefølje	14 600	-9 549	24 149
Andel Kollektivportefølje	174 195	-113 933	288 128
	188 795	-123 482	312 277

I SKP sin kapitalforvaltning benyttes derivater i begrenset grad, og bruken er kun knyttet til obligasjonsporteføljen i sikringsøyemed, innenfor gitte rammer. Renteswapper er linjære produkter som benyttes for å regulere rentefølsomheten i renteporteføljene. Bruken av derivater på denne måten risikobegrenses av det durasjonsmålet som er avtafestet for hele renteporteføljen.

Note 9 Oversikt over obligasjoner og andre verdipapirer til fast avkastning som holdes for omsetning

	Kostpris	Urealisert verdi	Virkelig verdi
Sum obligasjoner og sertifikater norske:	1 248 137 614	-2 707 700	1 245 429 914
Sum påløpt rente norske		3 324 523	3 324 523
Sum obligasjonsfond utenlandske	1 005 655 483	50 197 254	1 055 852 737
Sum påløpt rente utenlandske		55 344	55 344
	2 253 793 097	50 869 421	2 304 662 519
Andel Selskapsportefølje	174 288 534	3 933 794	178 222 328
Andel Kollektivportefølje	2 079 504 563	46 935 628	2 126 440 191
Sum obligasjoner:	2 253 793 097	50 869 421	2 304 662 519

Det er i hovedsak børsnoterte papirer i porteføljen. Risikoprofilen er forsøkt redusert ved å få til en veldiverifisert portefølje slik at man kun er utsatt for markedsrisiko.

Den norske obligasjonsporteføljen består av et fond, Alfred Berg Nordic Investment Grade, som ga en avkastning på 0,63 %. Resten av den norske porteføljen forvaltes med en obligasjonsportefølje hos både Storebrand og DnB Asset Management. Porteføljen hos Storebrand Asset Management har en rentedurasjon på 1,12 % og en avkastning i 2018 på 1,26 %. Porteføljen hos DnB Asset Management har en rentedurasjon på 1,45 % og en avkastning i 2018 på 1,44 %.

Investeringen i utenlandske obligasjoner er gjort i følgende fond:

- > Mercer short Duration Global fund 1 - Quoniam
- > Mercer short Duration Global fund 2 - Pimco
- > Payden Global Bond Fund
- > Storebrand Global Obligasjon Hdg

Note 10 Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi

Verdier i NOK	Balanseført verdi per 31.12.2018	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
		Børsnoterte priser	Observerbar input	Ikke-observerbar input
Fin. eiend. til virkelig verdi over resultatet				
Obligasjoner og andre verdipapirer	2 304 662 519		2 304 662 519	
Aksjer og andeler	1 665 847 784	225 282 124	1 073 525 094	367 040 566
Derivater	188 795		188 795	
Andre finansielle eiendeler, utlån og fordringer	129 218 906		103 847 275	25 371 631
Totalt	4 099 918 004	225 282 124	3 482 223 683	392 412 197
Selskapsportefølje	317 051 596			
Kollektivportefølje	3 782 866 408			
	4 099 918 004			

Finansielle instrumenter og eiendommer til virkelig verdi – Nivå 3

NOK mill.	Aksjer	Andeler	Sum
Balanse 1.1.18	32 294 000	257 105 950	289 399 950
Netto gevinster/tap	876 000	5 743 678	6 619 678
Tilgang	1 129 372	95 263 197	96 392 569
Avgang	-	-	-
Overf.fra/til ikke observerbare til/fra observerbare	-	-	-
Omregningsdifferanse utenlandsk valuta			-
Annet			-
Balanse 31.12.18	34 299 372	358 112 825	392 412 197

Note 11 Finansiell risiko

Finansiell risiko

SKP har valgt en forvaltningsstrategi med forholdsvis moderat risiko. Med risiko menes i denne sammenheng sannsynligheten for svingninger i våre aktivas verdi. For å sikre en høyest mulig avkastning i forhold til det valgte risikonivå, har pensjonskassen bygget opp en forvaltningsportefølje som består av obligasjoner, aksjer, eiendom, utlån mot pant i fast eiendom og bankinnskudd.

De ulike aktiva er i varierende grad utsatt for finansiell risiko. Kredittrisiko, renterisiko, valutarisiko og likviditetsrisiko er de fire hovedformene for finansiell risiko disse plasseringene er utsatt for. Pensjonskassens styre har løpende vurdering av disse risikoer og fastsetter retningslinjer for hvordan det skal håndteres.

Kredittrisiko

Med kredittrisiko menes at en utsteder av et verdipapir eller en lånekunde ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser.

For å holde kredittrisikoen innenfor akseptable rammer, har styret forhåndsgodkjent forvalternes kredittvurderingssystem og rammer for maksimale engasjementer. SKP benytter i sin kapitalforvaltning derivater i begrenset grad og bruken er kun knyttet til obligasjonsporteføljen i sikringsøyemed, innenfor gitte rammer.

Renterisiko

Renterisiko er risiko for verdiendring av rentebærende instrumenter, som obligasjoner og pengemarkedsplasseringer, som følge av endringer i det generelle rentemarkedet.

Pensjonskassens forvaltere anvender renterelaterte derivater, som for eksempel renteswapper, for å styre markedsrisikoen knyttet til obligasjonsporteføljen. Bruk av derivater skal ikke øke den totale eksponeringen i de underliggende aktiva og derivater brukt på denne måten risikobegrenses av det durasjonsmålet som er avtafestet for hele renteporteføljen.

Valutarisiko

Valutarisiko er verdiendringer som følge av svingninger i valutakursene. SKP har i hovedsak valutasikret sine utenlandsplasseringer.

Likviditetsrisiko

SKP skal til enhver tid holde likviditetsreserve som tilsvarer to måneders pensjonsutbetaling. Pensjonskassen kan på kort tid omgjøre noe av sine investeringer til likvider i og med plasseringer i omløpsmidler som er realiserbare på kort sikt.

Stresstest er utarbeidet etter krav fra Finanstilsynet. Stresstest 1 er basert på pensjonskassens bokførte verdier pr 31.12.18 og viser følgende tapspotensial:

Samlet risiko pr .	MNOK 31.12.2018	MNOK 31.12.2017
Renterisiko	61,45	22,87
Aksjerisiko	428,37	621,73
Eiendomsrisiko	92,44	72,35
Valutarisiko	17,65	18,66
Kredittrisiko	145,61	114,66
Korrelasjonsgevinst -markedsrisiko	-120,87	-78,09
Forsikringsrisiko	188,49	140,83
Motpartrisiko	9,55	14,53
Operasjonell risiko	15,98	16,05
Korellasjon - Totalrisiko	-123,73	-104,55
Samlet risiko pr .	714,94	839,04

Følgende parametre er benyttet i stresstesten:

- > **Aksjer:** 33 % norske og globale aksjer, andre 43 %. Satser varier med +/- 10%
- > **Rente:** Differensiert stress opp/ned for ulike deler av rentekurven. Passiva siden stresses også.
- > **Eiendom:** 25%
- > **Valutarisiko:** 25%
- > **Alternative investeringer:** 43%
- > **Spread og motparts risiko:** Avhenger av rente og durasjon. For spreadrisiko AA benyttes 1,1%.
- > **Forsikringsrisiko:** Økt reservekrav ved 15 % redusert dødelighet og 25 % økt uførhet. (25 % første året)
- > **Diverifisering:** Diverifisering av risikofaktorer, det vil si at en antar at tapshendelser ikke inntreffer samtidig.

Bufferkapitalsituasjon og bufferkapitalutnyttelse pr. 31.12.18

Bufferkapitalsituasjon	MNOK 31.12.2018	MNOK 31.12.2017
Innskutt EK	171,00	161,00
Risikoutjevningfond	31,71	23,32
Annen EK	139,59	141,01
Tilleggsavsetninger	186,12	155,43
Kursreguleringsfond	348,85	505,81
Justering avsetninger ved overgang til markedsverdier	116,77	43,36
Merverdi på hold til forfall porteføljen	0,16	0,44
Risikoreduserende effekt i beste estimat for død og uførhet	22,48	20,98
Bufferkapital	1016,68	1051,35
Samlet tapspotensial	714,94	839,04
Dekning i MNOK	301,74	212,31
Dekningsgrad i %	142,2 %	125,3 %
Bufferkapitalutnyttelse	70,3 %	79,8 %
Solvensmargin	31.12.2018	31.12.2017
Selskapskapital	171,00	161,00
Annen opptjent egenkapital	139,59	141,01
Selskapsporteføljens andel kursreserve	-23,08	-39,00
Netto ansvarlig kapital	287,51	263,01
50 % av risikoutjevningfond	15,85	11,66
50 % av tilleggsavsetning	93,06	77,71
	108,91	89,37
Sum solvensmargin kapital	396,42	352,38
Minstekrav til solvensmargin	134,56	126,98
Dekningsgrad på solvensmargin kapitalen	294,6 %	277,5 %

Note 12 Lønnskostnad, ytelser og lån til ledende ansatte mv.

Lønnskostnader består av følgende poster:

	2018	2017
Lønninger	3 908 205	3 804 001
Arbeidsgiveravgift	731 848	634 596
Refundert sykepenges mv.	-10 364	-567 700
Div honorarer	22 781	51 375
Pensjonskostnader	1 229 794	311 704
Honorar styremedlemmer	673 194	670 247
Andre kostnader vedr. ansatte	77 739	76 582
Sum	6 633 197	4 980 806
Gjennomsnittlige antall ansatte	5	5

Ytelser til ledende ansatte		2018	2017
Daglig leder		1 005 689	976 466
Styret totalt:		673 194	670 256
<i>Herav:</i>			
Tor Ragnar Sollid	Styrets Leder	134 120	130 596
Kai Tore Kvålo	Nestleder	95 804	93 284
Jan Terje Olsen	Styremedlem	86 220	83 956
Kristin Ingeberg	Styremedlem	91 824	83 956
Vibeke Hein Bæra	Styremedlem	86 220	83 956
Bente Østby	Styremedlem	93 704	83 956
Ingjerd Beate Martinsen	Varamedlem		1 405
Anders Aasen	Varamedlem	2 858	2 810
Per Bjørn Sandøy	Varamedlem	4 359	2 810
Hilde Ekeberg Fliid	Varamedlem		2 810
Erik Kvam	Varamedlem	1 453	1 405
Einfrid Halvorsen	Observatør	38 316	37 312
Dag Sagafos	Observatør	38 316	62 000

Det er ikke ytt lån til til ledende ansatte pr. 31.12.2018.

Revisjonshonorar er kostnadsført som følger: Pliktmessig revisjonshonorar kr.243 750,-, samt annen revisjonsrelatert bistand kr. 61 813-. Tallene inkluderer merverdiavgift.

Spesifikasjon administrasjon og forvaltningskostnader:	2018	2017
Handelsomkostninger og porteføljevaltning	2 485 377	2 667 647
Personalkostnader inkl styrehonorar	6 633 197	4 980 806
Kostnader lokale	639 718	622 660
Lisenser og programvare	946 604	874 123
Andre kontorkostnader	284 735	178 058
Honorarer	3 631 940	2 636 206
Tilsynsavgift og kontingenter	219 857	246 547
Andre kostnader	196 930	330 985
	15 038 357	12 537 032
Andel Selskapsportefølje	1 384 859	1 106 978
Andel Kollektivportefølje	13 653 499	11 430 054
	15 038 357	12 537 032

Note 13 Andre aktiverte driftsmidler

	Lisens og programvare	Arkiv	Inventar	Inv. i lokaler	Totalt
Anskaffelseskost 1.1.2018	88 625	229 177	109 756	120 155	547 713
Tilgang i året	-	-	-	-	-
Anskaffelseskost 31.12.2018	88 625	229 177	109 756	120 155	547 713
Akkumulert avskrivning 31.12.2018	-	229 177	109 756	120 155	459 087
Balanseført verdi 31.12.2018	88 625	-	-	-	88 625
Årets avskrivninger	-	-	-	-	-

Note 14 Investeringseiendommer

Pensjonskassen eier 50 % av Schweigaardsgate 11 i Skien kommune gjennom et sameie med AS Kontorbygg. Følgende tall er regnskapsført vedrørende investeringen:

	31.12.2018	31.12.2017
Anskaffelseskost 01.01.	25 219 990	25 219 990
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	-	-
Netto endringer i virkelig verdi 01.01.	184 010	-472 990
Tilgang og avgang i året	-	-
Netto endringer i virkelig verdi i år	876 000	657 000
Utgående balanse 31.12.	26 280 000	25 404 000
Andel Selskapsportefølje	2 032 264	1 938 362
Andel Kollektivportefølje	24 247 736	23 465 638
Sum	26 280 000	25 404 000

Investeringseiendommen består av eiendom (tomt og bygninger) som benyttes for å opptjene leieinntekter og for verdistigning på kapital. Investeringseiendommen regnskapsføres til virkelig verdi. Investeringseiendommen er vurdert til virkelig verdi basert på en årlig verdsettelse av markedsverdi foretatt av Q4 Næringsmegling AS. Eiendomsmegler som har verdsatt har lang erfaring i å verdsette denne typen investeringseiendommer og har utstrakt erfaring med området der eiendommen er lokalisert.

Det foreligger ingen restriksjoner på når investeringseiendommen kan realiseres, eller hvordan inntekter og kontantstrømmen til avhending kan benyttes. Det foreligger ingen vesentlige kontraktsforpliktelser til å kjøpe, konstruere eller utvikle investeringseiendommer.

	2018	2017
Årets leieinntekter ved utleie av eiendom	2 237 498	2 238 998
Direkte kostnader knyttet til investeringseiendom	1 266 933	807 935
Netto resultat	970 565	1 431 063
Andel Selskapsportefølje	89 378	126 358
Andel Kollektivportefølje	881 187	1 304 705
Sum	970 565	1 431 063

Fastsettelse av byggets verdi baserer seg på antatt markedsverdi. Det er foretatt verdivurdering av Q4 Næringsmegling AS v/Ola Larsen i januar 2019 og i verdifastsettelsen er det hensyntatt leieinntekter og leiekontraktens lengde. Antatt markedsverdi på eiendommen er vurdert til å være NOK 60 mill.kr.

Note 15 Transaksjoner med nærstående

Alle transaksjoner med nærstående parter er gjort opp til markedsmessige vilkår. Alt mellomværende med nærstående gjøres opp fortløpende.

Resultatposter	2018	2017
Skien Kommune, kjøp av administrative tjenester	491 354	462 559
Kontorbygg AS, kjøp administrative tjenester	167 500	167 500
Kontorbygg AS, Leie av kontorlokaler	639 718	622 660
Kontorbygg AS, Renteinntekter	137 507	180 597
Balanseposter	2018	2017
Netto andre fordringer/gjeld på Kontorbygg AS	-395 835	-68 937
Lån til Kontorbygg AS	4 031 190	6 627 274

Note 16 Urealiserte gevinster/tap og kursreguleringsfond

Finansielle omløpsmidler	Anskaffelseskost	Virkelig verdi	Kursreserve ub pr. 31.12.2018	Kursreserve ib pr. 1.1.2018	Endring 2018
Aksjer og eiendomsfond - Tilgjengelig for salg	288 571 900	340 761 057	52 189 157	46 703 620	5 485 537
Aksjer, aksjefond og grunnfondsbevis	1 026 427 733	1 298 806 727	272 378 995	432 272 332	(159 893 337)
Obligasjoner/sertifikater	2 253 793 097	2 301 282 651	47 489 554	64 397 695	(16 908 141)
Derivater	-	(123 482)	(123 482)	1 438 281	(1 561 763)
	3 568 792 730	3 940 726 954	371 934 224	544 811 928	(172 877 704)
Kursreguleringsfond			348 851 473	505 812 739	(156 961 266)
Selskapsporteføljens andel av kursreserve			23 082 751	38 999 189	(15 916 438)

Note 17 Forsikringsmessig dekning

Grunnlagsrente er 3% for opptjening før 31.12.2011 og 2,0% for ny opptjening etter 1. januar 2012. Grunnlagsrente for ny opptjening etter 1.1.2015 er redusert fra 2,5 % til 2,0 %. Gjennomsnittelig grunnlagsrente pr. 31.12.2018 er 2,44 %.

Beskrivelse	Antall 2017	Antall 2018	Reserve 31.12.2017	Reserve 31.12.2018
Aktive	4 049	4 106	1 185 577 661	1 208 317 269
Fratrådt med rettighet	1 525	1 619	244 590 367	262 422 651
Fratrådt uten rettighet	5 940	6 286	24 018 824	27 190 054
Sum aktive og oppsatte	11 514	12 011	1 454 186 852	1 497 929 974
Alderspensjonister	1 379	1 501	714 021 405	821 379 311
AFP og tidligpensjonister	157	149	117 012 270	115 453 194
Ektefellepensjonister	221	222	96 060 589	95 197 916
Barnepensjonister	17	20	1 850 348	1 424 230
Uførepensjonister	739	778	504 961 351	520 041 159
Sum pensjonister	2 513	2 670	1 433 905 963	1 553 495 810
Totalt	14 027	14 681	2 888 092 815	3 051 425 784
Administrasjonsreserve			64 147 071	67 774 840
IBNR-avsetning			46 738 372	55 000 000
Sum Premiereserve			2 998 978 258	3 174 200 624
Samlet pensjonsgrunnlag for aktive medlemmer			1 321 610 037	1 362 429 628
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for aktive medlemmer			326 000	332 000
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for 100% aktive medlemmer			458 000	467 000

Pensjonskassen har en katastrofeassuranskontrakt med Chaucer Underwriting AS. Egenandelen er kr. 2.000.000,-. Grensen for reassurandørens erstatningsansvar er kr. 20.000.000,- pr. hendelse.

Det forsikringstekniske beregningsgrunnlagets forutsetninger om dødelighet/levetid er følger tariffen K2013, fastsatt bestemt av Finanstilsynet og uføretariff KFSU2015, en erfaringstariff beregnet av KLP.

Pensjonskassens beregningsgrunnlag er i samsvar med forsikringslovgivningens generelle krav og vurderes som tilstrekkelig ut fra risikoerfaringene i kommunal sektor totalt sett.

Note 18 Opplysninger om virkning av endring i forutsetninger

Virkningen av endringer i forutsetninger for forsikringsteknisk beregningsgrunnlag som er brukt ved måling av forsikringsforpliktelse som har vesentlig innvirkning på finansregnskapet er:

Ved en permanent 20 prosent økning av uførehyppighet vil effekten på premiereserven være en økning på 0,4 %, som utgjør 12,8 millioner kroner.

Ved en permanent 10 prosent reduksjon i dødelighet vil effekten på premiereserven være en økning på 2,17 %, som utgjør 69 millioner kroner.

Note 19 Egenkapital

	Innskutt kapital	Risiko- utjevningfond	Annen opptjent kapital	SUM
Sum egenkapital pr. 01.01.2017	151 000 000	15 654 991	108 609 702	275 264 693
Innskutt egenkapitalen	10 000 000	-	-	10 000 000
Effekt overgang til IAS 19 beregning			-	-
Disponert fra risikoutjevningfond	-	7 661 984	-	7 661 984
Resultat disponert til annen opptjent egenkapital	-	-	32 399 329	32 399 329
Sum egenkapital pr. 31.12.2017	161 000 000	23 316 975	141 009 031	325 326 007
Sum egenkapital pr. 01.01.2018	161 000 000	23 316 975	141 009 031	325 326 006
Innskutt egenkapital	10 000 000	0	-	10 000 000
Effekt overgang til IAS 19 beregning			-	-
Disponert til risikoutjevningfond	-	8 391 402	-	8 391 402
Resultat disponert til annen opptjent egenkapital	-	-	-1 415 138	-1 415 138
Sum egenkapital pr. 31.12.2018	171 000 000	31 708 377	139 593 893	342 302 270

Note 20 Premiefondet

	2018	2017	2016	2015
Premiefond pr. 1.1.	56 393 737	31 054 049	37 781 928	68 218 381
Tilført rente	1 879 765	569 414	712 676	1 364 368
Premiefond brukt til betaling av premie	-38 400 000	-15 500 000	-21 600 000	-52 700 000
Tilbakeføring for mye oppreservert 2013			-	-
Avregning for mye innkrevet reg premie	15 015 200	8 267 600	87 100	-
Avregning for mye innkrevet ikke forsikringsbare ytelser	9 723 817	5 118 844	4 907 905	4 334 102
Overført premiefond andre pensjonskasser			-835 559	
Avkastningsresultat tilført premiefondet	11 000 000	20 613 255		15 000 000
Risikoresultat tilført premiefondet	10 000 000	6 270 575	10 000 000	1 565 077
Sum premiefond	65 612 519	56 393 737	31 054 049	37 781 928
Årets premie	238 462 029	213 016 268	227 539 448	196 431 184
Premiefondet i % av årlig premie	27,51 %	26,47 %	13,65 %	19,23 %

Note 21 Realiserte gevinster og tap

Postene utgjør realiserte kursgevinster og tap vedrørende salg av aksjer, obligasjoner og derivater.

Note 22 Kapitalavkastning

	2018	2017	2016	2015	2014
Bokført kapitalavkastning kollektivporteføljen	3,76 %	2,98 %	3,64 %	4,13 %	4,20 %
Verdijustert kapitalavkastning kollektivporteføljen	-0,86 %	8,62 %	5,64 %	3,14 %	6,31 %
Avkastning selskapsporteføljen	-0,10 %	10,39 %	4,88 %	3,06 %	6,17 %

Porteføljene er felles forvaltet.

Note 23 Pântelån og andre utlån

	2018	2017	2016	2015
Lån til medlemmer	2 752 684	4 874 364	5 891 973	7 608 408
Andre utlån	4 031 190	6 627 274	8 784 436	10 079 512
Påløpte renteinntekter	18 393	26 702	35 699	57 818
Totalt	6 802 266	11 528 339	14 714 124	17 745 738
Spesifiserte tapsavsetninger				
Uspesifiserte tapsavsetninger				
Andel Selskapsportefølje	526 027	879 629	1 084 718	1 338 602
Andel Kollektivportefølje	6 276 239	10 648 710	13 627 390	16 407 136
Sum utlån:	6 802 266	11 528 339	14 712 108	17 745 738

Note 24 Annen kortsiktig gjeld

Andre forpliktelser gjelder for en stor del skyldig skattetrekk, arbeidsgiveravgift og feriepengar.

Note 25 Andre fordringer

Fordringer gjelder i hovedsak premiefordringer, med oppgjør over årsskiftet.

Note 26 Resultatanalyse/resultatfordeling

	2018	2017	2016	2015
Avkastningsresultat	-113 514 265	222 517 514	107 373 857	19 392 612
Til/fra kursreguleringsfond	-156 961 266	200 542 275	72 241 157	19 879 847
Bokført avkastningsresultat	43 447 001	21 975 239	35 132 700	39 272 459
Risikoresultat	17 514 685	12 570 575	17 503 869	2 565 077
Administrasjonsresultat	832 338	2 137 217	2 042 795	4 571 670
Resultat til fordeling	61 794 024	36 683 031	54 679 364	46 409 206
Til tilleggsavsetninger	30 690 393	-	35 132 700	24 272 459
Oppreservering (K2013)				
Til/fra risikoutjevningfond	8 391 402	7 661 984	7 325 110	1 000 000
Til premiefond	21 879 890	26 883 830	10 000 000	16 565 077
Til egenkapital (administrasjonsresultat)	832 338	2 317 217	2 221 554	4 571 670
Sum disponert	61 794 023	36 863 031	54 679 364	46 409 206
Spesifikasjon av administrasjonsresultat	2018	2017	2016	2015
Samlet premie til administrasjon	14 485 836	13 567 271	13 023 113	13 973 232
Faktiske omkostninger	13 653 498	11 430 054	10 980 318	9 401 562
Administrasjonsresultat	832 338	2 137 217	2 042 795	4 571 670
Totalresultat overført egenkapital	2018	2017	2016	2015
Administrasjonsresultat	832 338	2 137 217	2 042 795	4 571 670
Rentegarantipremie	2 952 300	2 799 220	2 638 600	2 491 418
Resultat ikke teknisk regnskap	-5 056 916	27 556 001	11 601 081	6 015 243
Skattekostnad	-142 860	-93 108	2 321 735	102 605
Til/Fra risikoutjevningfond	8 391 402	7 661 984	7 325 110	1 000 000
Totalresultat post 20	6 976 264	40 061 314	25 929 321	14 180 936

Note 27 Grunnlag for skattekostnad, endring i utsatt skatt og betalbar skatt

	2018	2017
Resultat før skattekostnader	7 118 124	40 154 421
+/- Overgang nye skatteregler (red.fremførbart underskudd 01.01.18)		-
+/- Permanente forskjeller	12 705 683	-227 832 428
+/- Endring i midlertidige forskjeller	626 536	-203 768
+/- endring i RUF	-	-7 661 984
+/- Bruk (-) / tilførsel fremførbart underskudd før overgangsregel	-20 450 343	195 543 759
Overgang nye skatteregler 2018	500 140 442	
Bruk fremførbart underskudd	-500 140 442	
= Grunnlag for årets skattekostnad	-	-

Grunnlag for utsatt skatt / skattefordel	2018	2017
Forskjeller knyttet til anleggsmidler	-33 826	-27 061
Pensjon over/under finansiering egen ordning	-1 453 417	-2 086 718
Fremførbart underskudd	-42 777 900	-563 368 685
= Grunnlag for årets utsatte skatt	-44 265 143	-565 482 464

Beregnet utsatt skatt / skattefordel (-)	-11 066 286	-141 370 616
---	--------------------	---------------------

Det foreligger usikkerhet om pensjonskassen kommer i skatteposisjon i overskuelig fremtid. På bakgrunn av dette er utsatt skattefordel ikke oppført som eiendel i balansen.

Ligningsmessig formue:	2018	2017
Ligningsverdi av eiendeler	3 902 707 380	4 002 896 241
- skattemessig gjeld	-3 890 804 452	-3 907 646 569
Ligningsmessig netto formue	11 904 946	95 249 672

Formuesskatt	0,15 %	17 854	142 875
---------------------	---------------	---------------	----------------

Overgangsregel

I forbindelse med overgang til nye skatteregler fra 2018 er det beregnet effekt av overgang fra gammelt til nytt skatteregime med utgangspunkt i presisering fra skatteetaten der oppgitt verdiendring i året inneholder effekter som følge av kursendringer på kostpris som følge av kjøp og salg.

Verdiendring inkludert i tekniskbalanse 31.12.2018	343 102 103
Årets verdienedring teknisk regnskap 2018	157 038 339
Forskjeller 31.12.2017 i kundeportefølje til reduksjon i fremførbart underskudd	500 140 442

Note 28 Pensjonsforpliktelse egne ansatte

Pensjonsansvaret dekkes av pensjonskassen. Ordningen er en ytelsesbasert pensjonsordning som tilfredstiller kravene til obligatorisk tjenestepensjon (otp). Selskapet har AFP-ordning. Ytelser til ansatte er beregnet etter etter IAS 19.

ØKONOMISKE FORUTSETNINGER	2018	2017
Diskonteringsrente	2,60 %	2,40 %
Lønnsvekst	2,75 %	2,50 %
G-regulering	2,50 %	2,25 %
Pensjonsregulering	1,73 %	1,48 %
Forventet avkastning	2,60 %	2,40 %
Agasats	14,10 %	14,10 %

PENSJONSKOSTNADER INKL. AGA	2018	2017
Nåverdi av årets opptjening	564 615	515 975
Administrasjonskostnad	32 870	22 828
Netto pensjonskostnad inkl. adm.kost	597 485	538 803
Aga netto pensjonskostnad inkl. adm.kost	84 245	75 971
Resultatført planendring	0	0
Resultatført pensjonskostnad inkl. aga og adm.	681 730	614 774

PENSJONSFORPLIKTELSE	31.12.2018	31.12.2017
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	11 585 392	10 633 613
Pensjonsmidler	9 756 542	9 359 803
Netto forpliktelse før aga	1 828 850	1 273 810
Arbeidsgiveravgift	257 868	179 607
Brutto påløpt forpliktelse inkl. aga	11 843 260	10 813 220
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. aga OCI	2 086 718	1 453 417

MEDLEMSSTATUS	01.01.2019	01.01.2018
Antall aktive	5	5
Antall oppsatte	1	1
Antall pensjoner	1	1
Gj.snittelig pensjonsgrunnlag, aktive	725 505	698 507
Gj.snittelig alder, aktive	54,56	53,56
Gj.snittelig tjenestetid, aktive	15,17	14,17
Forventet gjenstående tj.tid, aktive	8,61	8,92

KLP Forsikringservice AS

Skien kommunale pensjonskasse
Att: Berit Myhra
berit.myhra@skienpensjon.no

Oslo 8. mars 2019

Aktuarerklæring

Skien kommunale pensjonskasse - 2018

Under henvisning til det fremlagte regnskapet for 2018 bekreftes det at de forsikringstekniske avsetninger er foretatt i samsvar med gjeldende beregningsgrunnlag som spesifisert i forsikringsvirksomhetsloven § 3-9 Premiereserve knyttet til kontraktfastsatte forpliktelser.

For dødelighet og sivilstandselementer er benyttet det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget K2013 fastsatt av Finanstilsynet med utgangspunkt i en utredning fra Finans Norge.

For uførhet er det benyttet et eget grunnlag, KFSU2015, basert på uføreerfaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP Forsikringservice som aktuar.

Pristarifene er meldt Finanstilsynet som angitt i forsikringsvirksomhetsloven § 3-7 Meldeplikt og tilsyn med pristariffer.

Med vennlig hilsen
For KLP Forsikringservice AS

Linda E. Johansen
Ansvarshavende aktuar KLP FS

KLP Forsikringservice AS
Et selskap i KLP-konsernet AS
Org.nr: 967 696 676
Foretaksregisteret

KLP Forsikringservice AS
Dronning Eufemias gate 10
Pb. 400 Sentrum,
0103 Oslo

Kontaktinformasjon
arnfinn.osmundsvaag@klp.no
linda.elisabeth.johansen@klp.no
erik.falk@klp.no

Uavhengig revisors beretning

Til styret i Skien Kommunale Pensjonskasse

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Skien Kommunale Pensjonskasses årsregnskap.

<p>Årsregnskapet består av:</p> <ul style="list-style-type: none">• Balanse per 31. desember 2018• Resultatregnskap for 2018• Kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2018• Noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.	<p>Etter vår mening:</p> <p>Er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av pensjonskassens finansielle stilling per 31. desember 2018, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.</p>
---	--

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av pensjonskassen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Annen informasjon

Ledelsen er ansvarlig for annen informasjon. Annen informasjon består av årsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke annen informasjon, og vi attesterer ikke den andre informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese annen informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom annen informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at annen informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig

for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til pensjonskassens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:
<https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

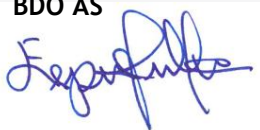
Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av pensjonskassens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Skien, 29. mars 2019

BDO AS

Espen Åsulfsen
statsautorisert revisor

Nærhet og tilgjengelighet